

Innehåll	sidan
Möt en besvärlig kvinna	4
Mat ska vara en njutning	5
Hon har fokus på historien	8
Läsning i höstmörkret	10

Medlemsbladet

Medlemsinformation för
Linköpings Senioruniversitet

Redaktion

Anna-Lena Rönn (sammanställande)
Ginger Falck
Marianne Persson
Tommie Nyström (grafisk form)

Kontakt

redaktionen.sulink@gmail.com

Tryck Fontänen

Linköpings Senioruniversitets styrelse

Margareta Lensell, *ordförande*
Britt Öster, *vice ordförande*
Marianne Bolgert, *ekonomiansvarig*
Lars-Göte Johansson, *sekreterare*
Ann-Charlotte Linderson
Ebbe Lundgren
Lena Lundmark
Anna-Lena Rönn
Eva Ogensjö, *adjungerad*
A-C (Stina) Söderlund, *adjungerad*

Expedition

Postadress

Klostergatan 49
582 23 Linköping

Besöksadress

Kunskaps Gallerian Linné
Folkuniversitetet
S:t Larsgatan 44, 1 tr

Telefon 013-10 10 50

E-post info@sulink.se

Webbplats www.sulink.se

Bankgiro 5219-2135

Swish 123 265 66 43

Org.nr 822001-9569

Expeditionen är öppen igen, men tills vidare är öppettiderna:
Måndag och tisdag klockan 9.30–12.00.
Torsdag klockan 13.00–15.00.
Besök www.sulink.se för information om eventuella ändringar.

Omslagsbilden

Det Eva Modén inte vet om Tuna kungsgård, är nog inte värt att veta. Den 27 oktober håller hon föredrag om gårdens historia.

Foto: Göran Billeson

www.sulink.se

Ordförandens rader

Reflektioner från det gångna året

Nu är vi inne i september månad och över ett år har gått från det att pandemin lamslog våra liv. Som ordförande känner jag stolthet över att medarbetarna trots motvind arbetat hårt, att vi överlevt och att vi lyckades hålla liv i några aktiviteter. Vi har kunnat genomföra kurser med digital undervisning, kurser som hålls utomhus och inte minst de populära konstvandringarna. All annan verksamhet har fått ställas in. Många av oss satte oss själva i karantän. Här gällde att hålla avstånd och inte umgås med andra hur som helst, det välkända mantrat som vi fick höra i alla medier.

Nu har det förändrats till det bättre. Flertalet är vaccinerade och man vågar träffas igen.

Jag och maken har tillbringat sommaren på vårt lantställe med frekventa besök av barn, barnbarn och vänner. Vi vågade oss också på en resa till Öland.

Vårens Medlemsblad innehåller höstprogrammet med kurser, föredrag, föreläsningar, musikkaféer, konstvisningar och inte minst resor! Äppelresan till Österlen fylldes snabbt och de två Eriksatorna likaså. Vi har också den sedan tidigare planerade resan till Zinkgruvan. Vi vill dock påminna om att om pandemin blossar upp igen, kan vi efter myndighetsbeslut stänga ner. Vi följer alltid myndigheternas rekommendationer.

Under försommaren nåddes vi av budet att vår medarbetare Karin Runyeon har gått bort i sviterna av en svår sjukdom. Detta är svårt att ta in, men vi får ta fram alla de goda minnen som vi har av vårt samarbete med henne. Hon var SU trogen under många år.

Vår föredragsgrupp har varit tålmodig och när de nu för tredje gången försöker genomföra aktiviteterna med fysisk närvaro, håller vi tummarna! Vi kräver föransmälning och skickar ut massmejl när det är dags att anmäla sig. Eventuell betalning måste också vara gjord i förväg.

I vår verksamhetsplan för 2021 aviserade vi att vi skulle verka för ökad digitalisering. Detta är inget vi har glömt bort, men pandemin har ställt allt på huvudet och vi återkommer. Digitalisering ska inte inverka på det personliga mötet utan vara ett komplement. Vi har några kurser som ges digitalt och i våras genomförde vi ett digitalt föredrag. Årsmötet i mars var också digitalt.

Jag ser fram emot en höst med fler kontakter med er medlemmar än vi haft under det gångna året och hoppas att vi ses på föredrag, resor och andra aktiviteter.

Jag vill påminna er om att noga följa informationen på vår hemsida för förändringar i utbudet.

Välkomna in i en ny höst 2021!

Margareta Lensell
ordförande

e-post margareta.lensell@gmail.com
mobil: 0708-32 05 06

Foto: Göran Billeson

In memoriam

Karin Runyeon, vår medarbetare och vän, har avlidit efter en tids sjukdom.

Hon var expeditionen trogen under alla sina 18 år vid SU och alla medarbetare, medlemmar och inte minst kursledare hade ett stort stöd i Karin. Hon var också en av initiativtagarna till våra populära föreläsningsserier. Hennes kunskap om SU, dess verksamhet och rutiner var enorm. Och hon ställde alltid upp när det behövdes.

Karin efterlämnar ett stort tomrum. Våra tankar går till familjen. Karin fattas oss!

Margareta Lensell och Britt Öster

Det här gäller för föreläsningsserien och månadsföredragen i höst

- Föranmälan krävs.
- Det går inte att förboka hela föredragsserien
- Antalet platser kan variera. SU följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer och anpassar deltagarantalet därefter. Platsantalet anges vid anmälan.
- Anmälan öppnas tre veckor innan evenemanget.
- Betalning sker via faktura som måste betalas omgående.

Pjäsa med flera tänkbara slut

Vad hade hänt om rektorsfrun fått tända den där cigaretten? Det får vi inte veta den här kvällen.

Vi är 20 glada SU-medlemmar som lyckats få biljetter till Östgöta-teatern. Med rejält avstånd mellan folket i publiken har vi bänkat oss för att se repetitionen av första akten i pjäsen *Alla mina liv*.

Alan Ayckbourn är en av världens mest spelade komediförfattare. I *Alla mina liv* involveras publiken. Med handuppräckning får vi välja hur pjäsen ska fortsätta. Det finns fyra olika pjäser med åtta olika slut.

Regissören Johan Hult inleder med att prata om hur många val vi gör varje dag och om hur de små valen kan förändra hela våra liv. Och det är vad vi får se här. Hade Cilia, rektorsfrun, fått tända sin cigarett, så hade vi fått se en

helt annan första akt. Det är en rolig föreställning som väcker nyfikenhet. Vad hade hänt om vi valt annorlunda?

Sven Agneflod och Ann-Sofie Andersson Kern gör samtliga roller och för att hålla ordning på vilket manus som gäller får de god hjälp av sufflören Ulrika Gustafsson. Avslöjas kan att vi som hade turen att få biljetter även till andra akten fick se vad som hände när Cilia tände cigaretten.

Sista veckan i spelperioden ges de fyra pjäserna i den här ordningen: onsdag: *Affärer i ett tält*, torsdag: *Händelser på en hotellterass*, fredag: *Kärlek i dimman*, lördag: *En enmansprotest* och söndag: *Publikens val*.

För den riktigt nyfikne gäller det att få biljetter till alla.

Ginger Falck

Reservation för inställda arrangemang i höst

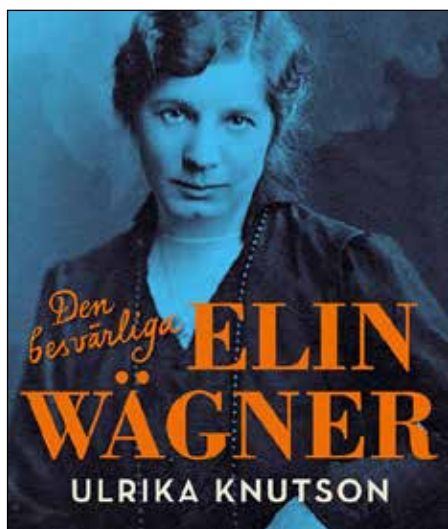
När detta Medlemsblad går i tryck, vet vi inte hur den pågående coronapandemin kommer att påverka SU:s verksamhet under hösten 2021. Beroende på smittskyddsläget och myndigheternas rekommendationer, kan vi bli tvungna att förändra upplägget, begränsa antalet deltagare och även ställa in verksamhet.

Vi kommer givetvis att ta direktkontakt med alla som anmält sig till arrangemang som ändras eller ställs in.

Besök sajten, www.sulink.se regelbundet, den uppdateras kontinuerligt med aktuell information.

Elin Wägner var långt före sin tid

Ulrika Knutson har en röst som man lyssnar till. Hon är kulturjournalist och författare, flitigt förekommande i radio men också i press och TV. Hon är hedersdoktor vid Göteborgs universitet, flerfaldigt prisbelönt och har varit ordförande för Publicistklubben bland mycket annat. Förra hösten kom hennes bok *Den besvärliga Elin Wägner*.

Elin Wägner, 1882–1949, var en uppskattad och mycket läst journalist och romanförfattare, men hon kämpade också för kvinnlig rösträtt och hade politiska åsikter som inte uppskattades av alla. När Ulrika Knutson skrev om Elin Wägner för femton år sedan, då skrev hon att hon inte tyckte om henne.

– **Det var för att spetsa** till det lite, säger Ulrika Knutson. Nu, efter att ha läst så gott som allt av och om Elin Wägner, har hon en mer nyanterad bild.

Varför var hon då besvärlig?

– **Hon var moraliskt sträng**, säger Ulrika Knutson. Hon var halsstarrig och kunde inte kompromissa. Stod inte ut med lättja, krävde alltid att människor skulle lyfta sig i håret. Mest krävde hon dock av sig själv. Hon gick ofta in i väggen, men reste sig alltid igen.

Förutom allt hon läst om och av Elin Wägner har Ulrika Knutson också läst hennes bevarade brev. Nu har hon fått en större förståelse för Wagners komplexa personlighet.

Och trots att det redan fanns så mycket skrivet om henne, såg Ulrika Knutson en möjlighet att berätta om Elin Wägner sedd genom vår tids glasögon. Utgångspunkten var att hon tyckte att det blivit lite »för lätt« att älska Elin Wägner. Tittar man noga på vad hon anser om freden, demokratin och miljön så kunde hon vara mycket fodrande och sträng, menar Ulrika Knutson. – **Rent av besvärlig**. Det gör henne intressant. Och jag kan tycka synd om henne. Trots att hon hade så stort umgänge var hon ibland en ganska ensam kvinna.

Ulrika Knutson berättar att hon alltid haft intresse för kvinnohistoria. Men det var när hon läste litteraturhistoria i Uppsala på åttiotalet som hon mer systematiskt började söka efter glömda författarskap och märkeskvinnor i historien. Då lärde hon känna flera av kvinnorna som hon senare skrev om i boken om Fogelstadgruppen, *Kvinnor på gränsen till genombrott*. Gruppen bildades 1921 av fem frisinnade och politiskt engagerade kvinnor. En av dem var just Elin Wägner och i boken finns ett kapitel om henne. De andra var Elisabeth Tamm, Ada Nilsson, Honorine Hermelin och Kerstin Hesselgren. Fogelstadgruppen gav ut veckotidskriften *Tidevarvet*. Samma år som kvinnor fick rösträtt i Sverige (1921) bildade de Kvinnliga Medborgarskolan, då de ansåg att kvinnor behövde utbildas i medborgarskap eftersom de stått utanför så länge. Skolan hade kurser i historia, medborgarskap, psykologi och samhälls-

kunskap och tog upp aktuella sociala och politiska frågor. Kvinnorna fick också lära sig att formulera sig och tala inför publik. Ulrika Knutson menar att de fem kvinnorna var djärva och fantasirika, ofta långt före sin tid och att de känns förbluffande moderna.

– **De hade en modern pedagogik**, de värnade om miljön och ville ha glada grisar och månade om kvalitet på maten. Och Elin Wägner intresserade sig tidigt för skogsbruket. Redan som femtonåring skrev hon om träd som stod i raka rader.

Boken *Kvinnor på gränsen till genombrott* kommer i nytryck i höst med anledning av den svenska demokratis hundraårsfirande.

Foto: privat

Månadsföredraget den 6 oktober handlar om Elin Wägner. Då berättar Ulrika Knutson om henne och om sin bok *Den besvärliga Elin Wägner*. Mer information om föredraget finns i Medlemsbladet 1/2021 och på www.sulink.se.

»Låt maten bli en njutning, inte ett måste«

Hösten är här och det är nog dags att byta ut matjessillen och den grillade karrén mot något som passar årstiden bättre. Vad sägs om snittar med lax, ugnsbakad palsternacka samt muffins med blåbär? Recepten har vi fått av matprofilen Louise Ridderström.

Hushållslärare, kock, föreläsare, utbildare, initiativtagare till Östgöta-mat och Bondens egen Marknad. Maten går som en röd tråd genom Louise Ridderströms yrkesliv. Med tanke på hennes bakgrund är det inte så konstigt.

– Mina föräldrar drev en livsmedelsaffär i Bestorp. Från det jag var 12 år jobbade jag där på sommarloven.

Innan dess var det min uppgift att laga lunch till mina föräldrar och de anställda. Det som behövdes fick jag hämta i butiken. Mamma uppmuntrade min matlagning och bakning och kom med råd. Jag lärde mig att bra råvaror är en förutsättning för god mat och att samtalet vid matbordet betyder mycket, liksom en vacker dukning.

– Jag kände tidigt att jag ville syssla med mat, men inte jobba så hårt som mina föräldrar gjorde.

Därför utbildade jag mig till hushållslärare, då kunde jag vara ledig på sommaren. Det var min plan, men jag har faktiskt inte jobbat en enda dag som hushållslärare, säger hon.

Istället har hon varit föreläsare och kock, både i Sverige och utomlands. Hon har läst pedagogik, näringslära och friskvård. Dessutom har hon haft uppdrag för Linköpings universitet och Örebro universitet, och är egenföretagare sedan 21 år tillbaka. Att arbeta hårt och känna glädje över det, har hon med sig hemifrån.

För en del år sedan lagade Louise och kocken Andreas Landén mingelmat till äldre, smårätter som kan ätas med fingrarna. Idén skapades tillsammans med kommunens *Lärcenter för en god demensvård*, som bjöd in utförare från äldreomsorgen till en eftermiddag med både föreläsning och matlagning. Lärcenter vet att många gamla har dålig aptit, undernäring är inte ovanligt, och att en del demenssjuka har svårt att använda bestick. Då passar näringsriktig mingelmat bättre än traditionella mellanmål, som ofta är för söta. Louise och Andreas föreslog bland annat grillat kalkonbröst med morot och spenatmajonnäs och Salmalax med sikrom, örtyoghurt och små broccolibuketter.

Louise understryker att maten är viktig för livskvaliteten, men påpekar att det är svårt att ge äldre generella råd om mat; 65-åringen

Foto: Jonas Ridderström

– Mat ska vara en njutning, inte ett måste. Och om man äter bra så mår man bra, säger Louise Ridderström, som bland annat arbetat som kock och föreläsare.

kan ha helt andra behov än 85-åringen. En del förändringar kommer med åldern. Till exempel försämras luktsinnet och smaksinnet. Det innebär att det är lättare att känna sött, salt, beskt och surt, än de aromatiska smaker som man känner genom luktsinnet. Sjukdomar och mediciner kan också påverka hur och vad man äter. Den som har svårt att tugga eller svälja kan hoppa över råkost, men anpassa matens konsistens och äta grönsaker som gryta eller soppa.

– **Om man äter bra** mår man bättre. Frukost, lunch och middag

plus tre mellanmål är ett bra riktmärke. Den som är liten i maten, och kanske underviktig, behöver mer protein för att få i sig tillräckligt med energi. Protein finns i kött, fisk, bönor och baljväxter.

– Andra har lätt att småata för mycket, det brukar dröja ungefär 20 minuter innan mättnadskänslan kommer. För mycket dryck mättar också. Den som behöver gå ner i vikt kan ta en frukt till mellanmål istället för kaffe och bullar.

Här är fler goda råd för seniorer:

- Slarva inte med maten och hoppa inte över måltider.

- Prioritera dig själv genom att duka fint och skapa trivsamma måltider.
- Passa på att laga mat och äta tillsammans med andra, nu när vi kan umgås igen.
- Rekommendationen är att vi ska äta rikligt med grönsaker till varje mål och komplettera med två, tre frukter om dagen.
- D-vitamin är viktigt liksom B12. D-vitamin finns i fet fisk och mjölk, B12 finns i fisk, ägg, kött och mjölk. Vitaminerna behövs bland annat för minnet.
- Trevligt sällskap är bra för aptiten.

Ibland kan tv:n få ha den rollen.

- Glöm inte att motion är bra.
- Bjud andra på lunch eller middag istället för fika. Det behöver inte alls vara märkvärdigt, vardagsmat passar fint.
- En del tappar lusten att laga mat och håller sig mest till frukostmat och smörgåsar. Då kan färdigrätter vara ett bra alternativ.
- Se till att du får i dig tillräckligt mycket kalcium så att inte skelettet kalkas ur. Kalcium finns bland annat i ost och mejeriprodukter.
- Testa nya smaker och nya recept.

I dag ägnar Louise mycket tid åt projektet *Drivbänk*, som är ett utbildnings- och integrationsprogram inom gröna näringar (jordbruk, skogsbruk och fiske). Det drivs i samarbete med Linköpings kommun, Samordningsförbundet och fastighetsbolaget Sankt Kors. Målet är att både svenskar och ny-svenskar som länge

Foto Louise Ridderström

Hösten bjuder bland annat på nyskördade potatisar, rotsaker och örter.

stätt utanför arbetsmarknaden ska få sysselsättning. Projektet är framgångsrikt, många deltagare har fått jobb, även utanför de gröna näringarna.

Resten av tiden arbetar hon fortfarande med Östgötamat och Bondens egen Marknad i Linköping.

Sitt stora intresse för mat och matlagning har hon förstås kvar. Här bjuder hon på tre lättlagade rätter med höstkänsla. Först två smårätter som kan fungera som mellanmål, sedan en god kaka.

Snittar med lax

6–8 skivor fullkornsbröd, t.ex. danskt rågröd
1 ask färskost med pepparrot, à 125 g
200 g skivad, kallrökt lax
ärtskott

Gör så här:

1. Bred rikligt med ost på brödsnivorna. Tryck fast ärtskott på hälften av dem och bred på lite mera ost så att de »klistras fast» på brödet.
2. Lägg laxskivor på hälften av brödsnivorna och lägg sedan på de andra skivorna med osten mot laxen.
3. Tryck till och slå in i plastfolie om de inte ska serveras direkt. Skär bort kanterna och skär i mindre bitar strax före serveringen.

Ugnsbakad palsternacka med bacon

Cirka 16 bitar

8 st. palsternackor (à 60 g)
2 msk rapsolja
1 tsk salt
1 krm chiliflingor
1 paket bacon

Gör så här:

1. Sätt ugnen på 250 grader.
2. Skala palsternackorna och halvera dem. Blanda dem med salt, chiliflingor och olja.
3. Halvera baconskivorna och linda dem kring palsternackorna.
4. Rosta dem på en plåt mitt i ugnen tills de är mjuka och har fin färg, cirka 15 minuter. Låt

palsternackorna svalna och servera dem ljumma.
Rätten kan också fungera som ett tillbehör till fisk- eller köttätter.

Blåbärsmuffins

Cirka 15–20 stora muffinsformar

2 ägg
2 dl socker
1 dl yoghurt eller gräddfil
1 dl flytande margarin
200 g blåbär, färska eller frysta otinade
5 dl vetemjöl
2 tsk bakpulver
2 tsk vaniljsocker

Gör så här:

1. Sätt ugnen på 200 grader.
2. Vispa ägg och socker pösigt i en skål.
3. Rör ner yoghurt och flytande margarin i äggsmeten.
4. Rör ner blåbären i smeten utan att krossa dem.
5. Blanda mjöl, bakpulver och vaniljsocker och rör ner i smeten.
6. Skeda upp smeten i muffinsformar.
7. Grädda mitt i ugnen i cirka 15–20 minuter.

På Bondens egen Marknad hittar man bland annat närodlade tomater i massor av färger och storlekar.

Hon har öga för vår lokala historia

Ibland kan ett tv-program och en föreläsningsserie leda till oväntade saker, till exempel ett karriärbyte. Så blev det för Eva Modén. Efter att ha sett på Dag Stålsjös tv-program *Strövtåg i Östergötland* bestämde hon sig för att sluta som barnpsykolog och utbilda sig till arkeolog.

Dag Stålsjö var tv-producent i Göteborg och blev omtalad för sina program om Sveriges historia. I början av 1980-talet gjorde han serien *Svearikets vagga*, där amatörhistoriker kom till tals. Den uppskattades av många, men kritiserades hårt av den akademiska världen. År 1990 kom uppföljaren *Bland heliga källor och kor*, där han argumenterar för att Sveriges vaggastod i Östergötland. I slutet av 1980-talet höll han en föreläsningsserie i Linköping. Bland deltagarna fanns Eva Modén.

– Jag blev helt fascinerad av hans föreläsningar och kände att »det är det här jag vill syssla med«, säger hon.

Hennes intresse för historia väcktes i gymnasiet. Innan dess hade hon, som så många andra, tyckt att historia var riktigt tråkigt. I gymnasiet fick hon en underbar lärare som gjorde ämnet spännande och intressant. Fast när det blev dags att läsa vidare hade hon ingen tanke på arkeologi. Men efter föreläsningarna bestämde hon sig

för att bli arkeolog. Hon blev avrörd med kommentarer som »det finns inga jobb för arkeologer« och »det är dåligt betalt«, men ändrade sig inte.

I slutet av 1980-talet kunde man inte läsa arkeologi vid universitetet i Linköping, men Dagmar Sjögren på Studieförbundet ordnade en universitetskurs på distans. Och intresset var stort, kursen blev fulltecknad på nolltid. Eva tog två betyg i arkeologi, två i konstvetenskap och ett i historia. Under tiden drog hon igång Arkeologiska Föreningen

– Målningarna här i stora salen är från mitten av 1700-talet. Kakelugnen på järnfötter är en av de största. Nästan varje rum i stora huset har en grön kakelugn av olika modell och storlek, säger Eva Modén.

Det lilla stenhuset på Tuna kungsgård är från 1600-talets mitt. Det byggdes av Didrik Mörner som använde det som bostad. Senare har olika militärer bott där. Under 1900-talet var huset sommarbostad

Grävlingen, en förening för amatörarkeologer, som i flera år gjorde utgrävningar vid Kungsbrogård nära Roxen och Motala ström. Gården har anor från tidigt 1100-tal och har varit både biskopsgård och kungsgård.

Hon har inte ångrat karriärbytet, tvärt om.

– Det är väldigt roligt och spännande att vara arkeolog, men det kan vara tufft. Vi är ofta utomhus och det kan vara kallt, blött, tungt och lerigt. Vi jobbar ihop med flera andra yrkesgrupper, till exempel grävmaskinister och murare. Om man ska leda en utgrävning måste man kunna prata med alla och ibland peka med hela handen.

– När vi studerar fynden inomhus, påminner arbetet om att pussla eller lösa en deckargåta.

Eva har inte deltagit i några utgrävningar utomlands utan hållit sig på hemmaplan, här finns gott om fornlämningar. Hon har ägnat mycket tid och arbete åt att utforska och dokumentera Linköpings slott, Tuna kungsgård och flera andra platser.

Slottet hade länge daterats till 1200-talet, men Eva var övertygad

om att det var äldre. Tack vare mångåriga undersökningar och lite envishet kunde hon, tillsammans med flera kollegor, studera slottet i detalj. Med hjälp av den stora mängden insamlat murbruk som sorterades i en ålderskronologi kunde slottet dateras, dels genom kol-14-metoden av murbruket, dels dendrokronologiskt av flera inmurade bjälkar. Det bevisade att de äldsta delarna är från mitten av 1100-talet.

Hon vet också det mesta om Linköpings historia och såg till att den finns lätt tillgänglig på sajten www.linköpingshistoria.se. Historien börjar vid istidens slut och sträcker sig fram till år 2000.

Under åren har hon förstås gjort en del udda fynd. På biskopens toalett i slottet fanns skelett av svartråttor och i en skytteglugg låg en nött och trasig murarvante från 1400-talet. Båda finns numera i Slotts- och Domkyrkomuseet. Vid Kungsbrogård fann hon en bit klart glas med mjölkvita ränder. Det var gjort i italienska Murano på 1500-talet. En rostig kedja med en liten »klump« visade sig vara ett bultlås med inläggningar i

guld. Och bland jordkokorna nära Franciskanerklostret fanns en liten, liten vapensköld.

– Den är ungefär lika stor som min lillfingernagel. Den är gjord av metall, kanske mässing, med Folkungaättens vapen på och har nog suttit på ett bälte.

Fram till 1970-talet var intresset för fornlämningar inte stort. Många byggprojekt genomfördes utan några arkeologer närvarande, så mycket gick förlorat. I dag är läget ett annat.

– Jag tycker att framtiden för arkeologer ser ljus ut. Tänk bara på alla infrastruktursatsningar, som bygget av Ostlänken, de kommer att kräva många arkeologiska undersökningar, säger Eva.

Text: Anna-Lena Rönn

Foto: Göran Billeon

Månadsföredraget den 27 oktober handlar om Tuna kungsgård vid Roxens strand. Då berättar Eva Modén om gårdens historia och om arkeologernas arbete där.

Mer information om föredraget finns i Medlemsbladet 1/2021 och på www.sulink.se.

Lästips för långa och mörka höstkvällar

Böcker är bra att ha när covid-19 och extremväder hindrar oss från att umgås och att resa. Just de här tar med oss till England, Sverige, Mexiko och USA. Vi möter ett blyxtförälskat par i Kairo, en mycket lärd akademiledamot, spillran av en mexikansk familj och en familj med starka kvinnor. Det är fyra mycket läsvärda böcker.

Sidenkatedralen Sara Danius

Sara Danius var akademiledamot, ständig sekreterare, professor, litteraturvetare och författare. Vid sin alltför tidiga bortgång arbetade hon med en samlingsvolym med sina essäer och artiklar i olika ämnen och också med en bok om banbrytande fotografer. Sjukdomen hindrade henne att färdigställa dessa, men hon lämnade instruktioner om vilka texter som skulle ingå. I *Sidenkatedralen* finns detta samlat, tillsammans med texter om Svenska Akademien.

Boken handlar inte så mycket om henne själv, men manus till de två sommarprogrammen och hennes vinterprogram i radion, blir som en liten självbiografi. Och

kapitlet Sidenkatedralen, skrivet i tredje person, om vådan av att inte ha någon hjälp när det på kvällen var dags att ta av denna fantastiska klänning, lockar till leenden.

Annars bjuds läsaren på insiktsfulla texter om litteratur, fotografi, mode – och så då lite grand om henne själv. Trots att merparten av texterna är skrivna efter det att hon fick sin cancerdiagnos, rymmer de i stort sett ingenting om hennes hälsa.

Sara Danius djupa bildning, stora briljans och fantastiska språkbehandling gör boken till en njutning att läsa.

Marianne Persson

Amerikansk jord Jeanine Cummins

Översättare: Molle Kanmert Sjölander

Åttaårige Luca undgår med en hårsman att träffas av en kula under ett toalettbesök. Han räddas av sin mamma Lydia och de gömmer

sig i ett trångt duschutrymme. Under tiden pågår en massaker. Medlemmar i en knarkkartell dödar hela hennes familj, sexton personer. Som ett mirakel lyckas Lydia och sonen undkomma. Förtvivlad tar hon avsked av sin man och övriga släktingar, som ligger döda i trädgården, när förövarna gett sig av. Det finns ingen annan utväg än att fly.

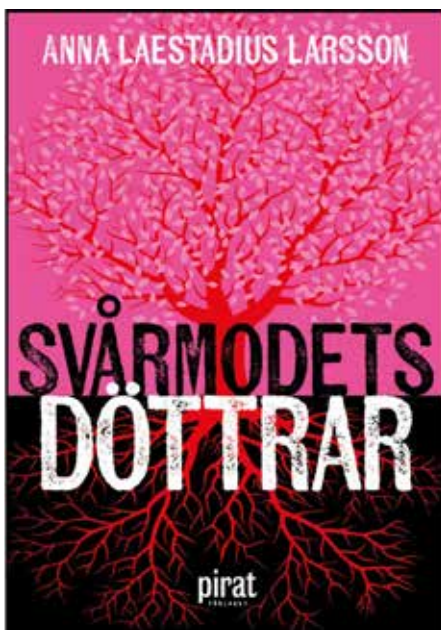
Det är den dramatiska inledningen i Jeanine Cummins roman *Amerikansk jord*.

Javier, ledaren för den mexikanska knarkkartellen Los Jardineros var en av kunderna i Lydias bokhandel och hon betraktade honom som en vän och samtalspartner. Men när Lydias man, som är journalist, skriver ett avslöjande reportage om kartellen hämnas Javier genom att utplåna hennes familj.

Resten av boken får vi följa Lydia och Luca på den långa, strapatsrika och farofyllda flykten från Mexiko till USA. De reser på taket av tåg och vandrar till fots genom öknen innan de når fram. På flykten slår de följe med två unga flickor från Guatemala. Hela tiden bär de på rädslan att bli upptäckta. Men de möter också medmänsklighet och barmhärtighet.

Amerikansk jord ger en inblick i hur livet kan te sig för flyktingar och perspektiv på den mur som Donald Trump ville bygga mellan USA och Mexiko.

Ginger Falck

Svårmodets döttrar **Anna Laestadius Larsson**

Berättelser om starka kvinnor är författaren Anna Laestadius Larssons signum. *Svårmodets döttrar* är en roman om tre generationer kvinnor, alla fångna i patriarkatet. Svårmodet är en liten by i Norrland. Från 1920-talet till 1968 löper berättelsen om Ingeborg, Greta och Eva, mormor, mor och dotter. Alla strävar de efter ett bättre liv, efter att ta sig ur fattigdom och mansdominans.

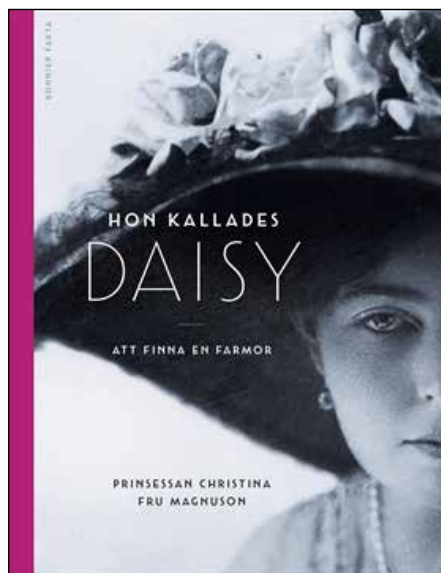
Berättelsen börjar med Gretas pärlbröllopsfest, då hon äntligen ska visa omvärlden sitt lyckade äktenskap. Bakom ytan döljer sig dock gräl och misshandel. Greta har fått betala ett högt pris för att få tillhöra samhällets övre skikt. Mormor Ingeborg bor på nåder hos sin dotter, hennes liv har kantats av fattigdom, men också av kamp för

kvinnosaken Dotterdottern Eva är den som står för hoppet att kunna bryta sig ur givna ramar och få ett självständigt liv.

Anna Laestadius Larsson skriver lättläst, medryckande och initierat, hennes böcker inspirerar till mer läsning av svensk kvinnohistoria.

Författaren har också skrivit en trilogi historiska romaner från 1700-talets Stockholm. *Barnbruden* (2013), *Pottungen* (2014) och *Räfvhonan* (2015). Kvinnoöden från både kungliga salar och samhällets botten.

Inger Hasselbaum

Hon kallades Daisy **Prinsessan Christina** **fru Magnusson**

Prinsessan Christina träffade aldrig sin farmor, men ville veta mer om henne. De senaste åren har hon därför letat i familjearkivet, gått

igenom brev och fotoalbum.

Resultatet blev en mycket intressant bok, *Hon kallades Daisy - att finna en farmor*. Tack vare den får vi veta mer om kronprinsessan Margareta, i familjen kallad Daisy. En kvinna som de flesta av oss knappt känt till. Hon var Gustaf VI Adolfs första hustru och dog 1920, bara 38 år gammal efter en kort tids sjukdom. Efter hennes död blev det väldigt tyst om henne trots att hon sörjdes djupt, inte bara av familjen.

Boken, som är skriven tillsammans med kulturjournalisten Carl Otto Werkelid, är vacker och lättläst och innehåller många bilder. Den beskriver en ung, brittisk prinsessa som i januari år 1905 träffar en ung, svensk prins i Kairo. Efter en månad ses de på nytt, blir blixtförälskade och förlovar sig direkt. Redan i juni gifter de sig. Efter bröllopsresan flyttar de in på Stockholms slott och våren därpå föds det första av de fem barnen.

Daisy var en föregångare på många områden. Under första världskriget var hon mycket engagerad i hjälparbete. Hon var intresserad av idrott – spelade golf, åkte skidor och var forward i sitt eget bandy lag – och konst. Och hon älskade trädgårdsarbete, något som än i dag märks vid Sofiero slott. Daisy ritade den vackra parken och valde växter i olika färger och former.

Anna-Lena Rönn

På Stockholms slott visas en utställning om Daisy. Den pågår till och den 30 september.

»Vi flytt int'...« – det har då JAG aldrig sagt!

När jag skulle födas i september 1944 var det krig och Haparanda BB var stängt. Pappa fick låna en militärjeep och skjutsade mamma till BB i Kalix.

Från Haparanda kom vi till Grängesberg där pappa började på Konsums kontor. Utanför vårt hus i Blåns fanns en björk där jag i 6-årsåldern fick hämta ris som skulle randa min bak efter diverse rackartyg. Den stora upplevelsen var annars att när jag skulle börja första klass 1951 kom mamma hem från BB med en lillebror.

Sedan gick flytten till byn Hulån vid Västerdalälven där vårt hus var hopbyggt med butiken. Nedanför trädgårdsslänten rann Hulån – där flottarna hoppade från stock till stock; jag ville göra likadant men ramlade givetvis i. En stilig herre plockade upp mig med timmerhaken och satte mig skrattande iland. Jag skrattade också men det gjorde inte mamma!

Efter några år på landet bodde vi några år i Trollhättan, där jag i 13–14-årsåldern blev kär i Trollhättans Elvis Presley, med världens tjuvarlock. En tid senare sa pappa vid middagsbordet att »om en månad flyttar vi till Sundsvall«. Nej, sa jag – jo, sa pappa – nej, sa jag... Pappa funderade en stund och så sa han »du får en tvåkrona«. Då var det min tur att fundera – penningvärdet var faktiskt annorlunda 1958 – och sedan sa jag ok. Pappa tog upp en tvåkrona och kastade den över bordet, den föll ner i sässkålen, såsen var brun för det var kåldolmar till middag. Sedan dess äter jag faktiskt inte kåldolmar. Någon stolthet har man!

I Sundsvall började de riktigt givande skolåren på gymnasiet och speciellt de sista två åren på latinlinjens helklassiska gren. Jag kom till en blandad klass med fantastiska lärare, nya spännande ämnen och många härliga kamrater med god sammanhållning. Vi hade roligt såväl före som under och efter lektionerna – jag önskar att alla finge uppleva en sådan skoltid. År 2023 firar vår studentklass 60-årsjubileum.

I Sundsvall träffade jag livskamraten Thord, varefter vår flyttkarusell tillsammans började. Vi gifte oss i Uppsala, fick en dotter och gick i skift med studier och barnpassning.

Så följde makens bankmannakarriär som gick från Sundsvall till Sandviken, Umeå och Göteborg. Under de åren var jag bland annat hemmafru, tolk, översättare och guide. Nu finns vi sedan 35 år i Linköping, där vår son också bor med fru och tre härliga ungdomar.

Fotograf: Göran Billezon

Jag har aldrig haft något emot att flytta; nya möjligheter skapas och det finns otroligt trevliga människor överallt. Personliga nätverk är aldrig fel, det förenklar tillvaron när man kan söka upp ett namn i en föreningsmatrikel och bara ringa upp. Det är heller aldrig för sent, trots att en del påstår att när man flyttar efter 40-årsåldern får man inga nya vänner. En ny värld öppnar sig när man märker att föreställningar man eventuellt har om olika invånare/olika landskap/län faktiskt inte stämmer!

En annan sorts flytt har jag lärt mig här, genom att medverka i vår guideklubbs dramavandringar. Där förflyttar vi oss i tid och rum, gestaltar historiska personer från kungligheter till krogmadamer och har dessutom kul när vi gör det. Lärorikt är det också!

A-C (Stina) Söderlund